

door **Peter Hoeks**
peter@interface.nl

SUPERMODELS PART 2

Zes vintage equalizers

Vintage hardware is hot. Vooral de apparaten uit de jaren 50, 60 en 70 blijven engineers en producers inspireren. Maar ook de softwaremakers weten deze apparaten te vinden om er vervolgens plug-ins van te maken. Daarom een selectie van echte vintage topmodellen, met in deze tweede aflevering equalizers.



allerlei analoge apparaten uit lang vervlogen tijden blijken zo'n uitstraling te hebben dat ze nu, soms wel 60 jaar nadat ze bedacht zijn, nog steeds enorm gewild zijn. Waar dat aan ligt? Op de eerste plaats aan de sound natuurlijk. Op de een of andere manier hebben de bedenkers indertijd, vaak met hele eenvoudige middelen en een muzikaal oor, een klankkarakter aan hun creaties meegegeven dat nu nog – of misschien juist in het digitale nu – heel aantrekkelijk is. Ze blijken zo'n goede combinatie van bedieningsgemak, klanktechnische eigenschappen en aangename kleuring te leveren, dat iedereen die er mee werkt een vette smile op het gezicht krijgt. Maar er speelt meer, zoals de vaak vrij simpele uitrusting; slechts een paar knoppen en switches blijken meer dan voldoende om binnen korte tijd een topsound te maken.

Bij de equalizers valt op dat maar liefst vijf geselecteerde modellen oorspronkelijk uit een mengtafel afkomstig zijn, en dus gekoppeld zijn met een microfoon-preamp. Dat zegt iets over hoe goed die mengtafels indertijd ontworpen waren. De eq's en preamps waren altijd opgebouwd uit discrete componenten, dus geen ic's. De meeste zijn ook geen echt parametrische eq's; een

paar goedgekozen frequenties en vaste Q's zijn de norm.

Maar die supermodellen zijn natuurlijk zeldzaam; zo zeldzaam dat ze enorm hoge prijzen opbrengen. Daarom maken allerlei merken nieuwe hardwarekopieën; soms letterlijke imitaties, soms variaties op het vintage apparaat in kwestie. Daarnaast kun je van elk hardware-apparaat dat ook maar enige faam geniet, wel een of meer 'gemodelde' plug-ins vinden. Dat geldt voor 'native' plug-ins die op de computerprocessor draaien, maar zeker ook voor dsp-plug-ins van bijvoorbeeld UAD en Antelope. Plug-inmakers zoeken exemplaren van de hardware in toptoestand en meten ze uit en te na door met allerlei signalen, modellen soms elke trafo, transistor, condensator en weerstand in zo'n apparaat en bouwen daar vervolgens hun software-supermodel van. Of die nu echt exact hetzelfde klinken als de hardware laten we maar even buiten beschouwing, want voor de overgrote meerderheid van ons zijn de echte hardware supermodellen simpelweg onbetaalbaar. Een plug-in is financieel meestal geen probleem en kan in de praktijk akelig dicht in de buurt van het origineel komen. In aflevering 2 bekijken we zes equalizers die de eretitel 'supermodel' verdienen.



Pultec EQP-1A

We beginnen met de beroemdste buizen eq. Dit prachtige blauwe apparaat met zijn karakteristieke stoere zwarte knoppen kwam al in 1953 op de markt. Tegenwoordig betaal je 5.000 euro of meer voor een origineel exemplaar. Het typerende aan de Pultec is dat er afzonderlijke knoppen zijn voor boost en attenuate; hiermee kun je een karakteristieke curve in de response voor de lage band maken die het erg goed doet op kick en bass. In het hoog kun je voor attenuate verschillende frequenties kiezen. Opvallend genoeg is deze eq passief; voor de eq zelf wordt geen stroom gebruikt. Om signaalverlies te voorkomen, is een buizenversterker toegevoegd. In vergelijking met moderne eq's is het een eenvoudige set-up, maar de sound is onovertroffen en uiterst muzikaal. Omdat de originele Pultecs zo duur zijn, maakt Pulse Techniques de EQP-1A weer opnieuw volgens de

originele specs. Verder zijn er talloze klonen, kits en variaties van diverse merken, waarvan de belangrijkste TubeTech is. Verder maken onder meer Manley, Klark Teknik en Warm Audio kopieën, en er zijn enorm veel plug-in-versies: Waves PuigTec, UAD EQP-1A, Softube PE1C, IK Multimedia EQP-1A en Nomad Factory Pulse-Tec bijvoorbeeld.



Neve 1073

Tijd voor een geweldige Britse klassieker uit 1970 van de fameuze ontwerper Rupert Neve. De 1073 is een combinatie van een preamp en een eq die ontworpen was als module voor Neve's 80 series mixers, maar die later vaak omgebouwd wer-

den voor gebruik in een rack. Een origineel in goede staat doet al gauw zo'n 5.000 euro. Zijn voorganger, de 1066, is overigens ook niet te versmaden. De 1073 is een vrij eenvoudige 3-bands klasse A transistor-eq, maar wel een met een fijnzinnige, muzikale sound. Vooral het presente mid en het zijdeachtige hoog overtuigden veel gebruikers. Er is een vaste high shelf band, semiparametrisch laag en semiparametrisch midden. Heel veel hits zijn gekleurd door dit geweldige ontwerp. Talloze fabrikanten – waaronder Neve zelf, BAE, Warm Audio, Vintech (X73) en Stam Audio – maken er kopieën of variaties van, en er zijn ook talloze plug-ins. Natuurlijk van Waves (Scheps 73) en UAD, maar ook Slate Digital en McDSP hebben de 1073 digitaal gekloond.

API 550A

Deze Amerikaanse transistor-eq van eind jaren 60 maakt gebruik van de befaamde 2520 op-amp. De eq was populair bij bouwers van mixers (Sunset Sound, Ocean Way), en toen API zelf ook mixers ging maken werd het hun standaard eq. De opzet van de 550 was heel praktisch: drie banden met keuze uit vijf frequenties die elkaar ook kunnen overlappen. Nieuw was het proportional Q-systeem waarmee de Q-factor automatisch veranderde met de hoeveelheid boost of cut. Laag en hoog kun je ook als peaking/shelving-

filter gebruiken. De 550A staat symbool voor de Amerikaanse studiosound uit de jaren 70 en was vooral erg populair voor snaredrum en gitaren. API maakt tegenwoordig de 550A voor het door hen bedachte 500 racksysteem, en diverse andere fabrikanten hebben het ontwerp proberen te kopiëren. Plug-in-versies zijn er plenty; natuurlijk van Waves (API 550) en UAD, maar ook Softube (American Class A), Overloud (GEM EQ550), PSP (preQursor2) en Softube (American Class A) zijn in meerdere of mindere mate op de API gebaseerd.



SUPERMODELS

PART 2

Trident A-Range

Ook de Trident EQ is oorspronkelijk afkomstig uit de mixers die in 1972 speciaal voor de Britse Trident Studio's werden gebouwd. Ontwerper was Malcolm Toft, de enige Engelse ontwerper die zich kon meten met Rupert Neve. Er werden maar dertien Trident A-Range mixers gebouwd, dus zeer zeldzaam. David Bowie (Cherokee Studio's), Queen, Elton John, Dire Straits, Jeff Beck en andere Britse coryfeeën maakten gebruik van de A-Range, maar ook Lou Reed, Carly Simon en Stevie Wonder. De opzet is simpel; vier banden met frequentieknop en de typische faders voor de gain, plus drievoudige high pass- en

low pass-filters. Opvallend is ook de paarse kleur! De banden beïnvloeden elkaar op muzikale wijze, en met een beetje oversturing klinkt het allemaal nog wat lekkerder. Alles met discrete transistors, trafo's en een inductorsysteem voor hi-mid en lo-mid. Trident maakt tegenwoordig een 19" versie van deze eq met preamp en een 500-uitvoering. Softube maakt een Trident A-Range plug-in, Arturia maakt de TridA-Pre, en ook is er een A-Range Classic Console EQ voor UAD.



SSL E en G Series

Deze eq is van veel later, begin jaren 80 namelijk, en veel uitgebreider dan de andere vintage eq's. SSL zorgde indertijd voor een revolutie in de wereld van de mixers met hun 4000E en 4000G modellen. De eq in deze mengtafels was een stuk krachtiger en nauwkeuriger dan die van concurrerende merken. De uitgebreide 4-bands parametrische eq vonden sommigen aanvankelijk nogal agressief, maar de helderheid en transparantie van met name de G met zijn proportional Q wisten uiteindelijk iedereen te overtuigen. De hoeveelheid hits waarop de SSL eq te horen is, is bijna eindeloos. Het is een absolute *industry standard* geworden. Echte hardware kopieën zijn er eigenlijk niet. SSL maakt ze wel als modules voor hun X-Rack en in 500 rack-formaat. Op het gebied van plug-ins is er meer dan genoeg keuze, vaak ook als complete channelstrip: Waves, UAD, Brainworx (bx_console SSL 4000E), Slate Digital, IK Multimedia en SSL zelf maken softwareversies.



Focusrite ISA 110

Focusrite werd opgericht door Rupert Neve, die in 1984 de ISA 110 preamp/eq ontwierp. Na een faillissement van Focusrite en een doorstart onder een nieuwe eigenaar werd dat ontwerp later de basis voor de Red 2 eq. Oorspronkelijk was de ISA 110 speciaal gemaakt voor de mixers in George Martin's AIR studio's, maar later bracht Focusrite ze uit als 19" rack units. De ISA 110 met zijn opvallende kleurenschema is een 1-kanaals mic-preamp plus eq met twee parametrische banden, ditching/shelving hoog- en laagbanden, plus twee filters. De 2-kanaals versie heet ISA 215. De ISA is net als de Red 2 befaamd vanwege de warme klank en vooral het zijdeachtige hoog.

Focusrite maakt tegenwoordig nog de ISA 430 MKII, een channelstrip waarin een ISA 110 zit. Echte kopieën van andere merken zijn me niet bekend. Focusrite maakt zelf plug-in-versies van de ISA 110 en Red 2; Avid heeft de D2 plug-in, en Brainworx maakt de bx_console Focusrite SC, waar de ISA 110 onderdeel van uitmaakt.



Buiten de boot gevallen

Kiezen is altijd pijnlijk! Een kleine selectie van apparaten die het niet hebben gehaald, maar zeker ook de moeite waard zijn: Tubetech PE 1C • Langevin EQ 258 • GML 8200 • Urei 545 Lang PEQ-2 • Klein & Hummel UE-100 • Siemens W295b Pultec MEQ-5

